

DISPUTATIO THEOLOGICA
Pro IV. Art. Libri Concordiæ

DE

BONIS OPERIBUS
Eorundemq; Necessitate,

QUAM

DEO Opt. Max. Benedicente

PRÆSIDE

GEORGIO C. ALANO

In Regiâ Academia Aboënsi S. Theologiæ
Professore Ordinario,

Publicè proponit

JOHANNES H. LILIUS

SANGUINIA-FINLANDUS,

Ad diem 14. Martij Anni 1651. horis Matutinis
conventus in auditorio Majori:

A B O Æ,

Excudit Petrus Waldi Acan. Typog: 1651.

S. R. = M. tis Sveciæ Servitori fidelissimo, beneq; constituto
copiæ equestris in Finlandia vexillifero fortissimo.

Nobilissimo & perstans VIRO

DN. ERICO MAR: SciernKore/
Hæreditario de Holma &c. Patrono suo ut propensissi-
mo, ita quovis honoris cultu jugiter observando.

U T E T

Reverendū, Humanissimis, Spectatissimis atq; Doctissimis Viris

DN. JOSEPHO MATTHÆI
Præp. & Pastori in Kangasala gravissimo, merenti & promo-
tori suo plurimum suspiciendo.

DN. SEVERINO M. BIRKALMANNO
Past. in Mespulgå dignissimo, Evergetæ & benefactori suo
a tatem colendo.

DN. ABRAHAMO JACOBI Pastori in
Sfals fidelissimo, avunculo suo omni animi observantiâ de-
venerando, amando.

DN. HENRICO JACOBI Juridico in
Zaffroasia & Nylandia æquissimo, avunculo suo itidem admo-
dum colendo.

DN. JOHANNI MATTHÆI Symmystæ in
Kardis perfideli, fautori & benefactori suo honorando.

*Hanc disputationem Theologicam in grati animi pro
beneficijis i se collatis indicium reverenter
Cofficiale*

Dicat, Dedicat, offert

JOHANNES H. LILIUS
Respondens.

D. O. M. A.

DISP. Pro IV. ART. LIBRI CONCORDIÆ

De

BONIS OPERIBUS

Thef. I.

DOctrinæ de Justitia fidei convenienti ordine
subjungit Liber Concordiæ articulum De Bonis O-
peribus. Quamvis enim fide sine operibus Justificemur
ac proinde à foro Justificationis bona opera penitus sint
removenda & excludenda: Tamen cum impossibile sit
ut quis veram & vivam fidem habeat, & impie vivat, ideo
rectè in nostris Ecclesijs docetur, Deum justificatis & rena-
tis nullam dare licentiam pravis indulgendi cupiditatibus:
*Non enim vocavit nos Deus ad impunitatem, sed ad sanctificatio-
nem I. Tels: 4 v. 7. Sed exigere à nobis fructus honorum
operum. Nam Christus acit semetipsum pro nobis, ut redi-
meret nos ab omni iniquitate, & purificaret sibi ipse populum
peculiarem, 27. Act: 17, hoc est, qui peculiari Zelo sui sectator bo-
norum operum, Tit. 2. v. 14.*

II. Calumnia Ergò est gravissima & impudentissimã
quã nostras Ecclesias pontificij criminantur, quasi nos
honorum operum studium damnemus, nobisq; in nostra
illa fidei Justitia ita blandiamur ut existimemus nos ab ob-
servatione mandatorum Dei Liberos esse, atq; sic fene-
stram improbis ad omnis generis flagitia & nequitiam

impunitè patrandam aperiamus. Cui injustæ criminatiõni, auctores Libri Concordiæ, per orthodoxam hujus articuli Explicationem occurrere voluerunt.

III. Intulerunt præterea Libri concordiæ auctoribus necessitatem, suam de hoc articulo edendi confessionem. Erroneæ & periculosæ phrasès non nullorum Theologorum, Augustinæ confessioni alioquin addictissimorum, qui cum impendentium periculorum metu fractis, Libram interim, Anno 1548. Augustæ vindelicorum Excusum, mollius tractarent, à forma sanorum verborum periculosissimè declinarunt, asserentes, *Bona opera esse necessaria ad salutem: Impossibile esse, sine bonis operibus salvari: Et neminem unquam sine bonis operibus salvatum esse.* Alij verò haud minus periculose aberrantes, docuerunt, *Bona opera ad salutem esse pernitiosa.* Epit. Lib. Concord. p. m. 571. Declarat. p. m. 679.

IV. Nec nulla fuit causa hunc articulum explicandi, schisma ab Antinomis partim vivente adhuc Luthe-ro, partim eo vita functo, motum, qui docuerunt, *quæcumque tandem sit hominis vita, & quantumvis impura, Iustificari tamen eum, si modo præmissis Evangelij credat.* Referente Sleidano Lib. 12. p. m. 337.

V. Hinc à quibusdam disputatum fuit: quod bona opera non necessaria, sed Libera & spontanea sint, propterea, quod non metu & comminationibus legis extorqueantur, sed Spiritu spontaneo & alacri mente fieri debeant. Alii verò asseruerunt: Bona opera esse necessaria. Declarat, Lib. Concord. p. 679.

VI. Unde status iste emerfit controversia: *An bona opera sive nova obediens in venatis & Iustificati sit necessaria an vero Libera?* Quæ sanè controversia licet Initiò ex ambiguitate vocabulorum sit exorta; progressu tamen tempo-

temporis non jam de verbis, sed de rebus ipsis magna
vehementia, ab Antinomis præsertim, fuit desceptatum,
illi enim acriter contendebant: Novam obedientiam in
renatis non esse necessariam, quemadmodum ex articu-
lo sexto Lib. Concordiæ Luculentius innotescet & de-
monstrabitur.

VII. Cum igitur ex dictis Constet, ipsam necessitatē
flagitare, ut de *Bonorum operū necessitate* veritatem
doctrinæ Coelestis tueamur, & calumnias ab Ecclesijs no-
stris pro virili propulsemus, id adjuvante Domini Spiritu
tribus capitibus expeditum dabimus, acturi, 1. de hac
quæstione. *An bona opera sint necessaria: an verò
Libera? 2. propter quas causas necessaria sint bona
opera? 3. An phrasæ illæ in Ecclesia sint tolerandæ;
Bona opera sunt necessaria ad salutem; Bona opera
sunt pernitiosa ad salutem.?*

VIII. In prima quæstione, ne à Janua aberremus,
termini prius exponendi sunt; quæ hic bona opera; Et
qualem necessitatem intelligamus: postea quæstionem
ipsam, scriptura dūce, decidemus:

IX. Quæ sint verè bona & Deo placenta opera nō
ex humano arbitrio definiendum, nec quod nobis sancti-
monia & bonæ intentionis specie speciosum videtur, stat-
tim est bonum opus, sed quid Deo in verbo tuo gratum
& acceptum sit, diligenter dispiciendum, Juxta illud Ap-
postoli: *probates, quæ sit voluntas illa Dei & bona, & benepla-
cens & perfecta*, Rom. 12, v, 2.

X. Describuntur autem in verbo patefacto, opera
verè bona, secundum omnes causas 1. *Ratione causa effici-
entis*, oportet bona opera fieri à renatis, quatenus Spiritu
Dei aguntur, ad bene operandum impelluntur & viribus
neces-

necessarij instruuntur. Nam qui Spiritu Dei aguntur, hi sunt filij Dei. Rom. 8. 14. Inde etiam bona opera dicuntur fructus spiritus Gal. 5. v. 22. is. est. qui in renatis hos fructus, incorruptibile & coeleste illud semen verbi divini fovendo, excitat. Luc. 8. v. 15. 1. pet. 1. v. 23. Jac. 1. 18. Ad eod. ut quod lex operum minando imperat, hoc lex fidei credendo impetret. *Lege operum dicit Deus, fac quod lubes; Lege fidei dicitur Deus, da quod lubes* August. de p. r. l. 11. c. 13.

XI. 2. *Ratione causa materialis* (licet materiam propriè sic dictam non habeant) Oportet esse opera à Deo mandata in lege, quæ bonorum operum norma est perfectissima. Ideo enim Deus Legem doceri voluit in Ecclesia, ut haberemus sufficientissimum thesaurum earum rerum, quibus Deus colitur. Ete ea demum opera verè bona sunt, non quæ quisq; bona intentione ipsimet excogitat, aut quæ secundum humanas traditiones fiunt; Sed ea quæ Deus ipse in verbo suo præscripsit atq; præcepit, Lib. concord. p. m. 689. Nimirum hæc asserto evidentissimis Sacrarum Literarum testimonijs. *Non faciat unusquisq; quod in oculis suis rectum videtur: Sed unamquamq; rem, quam ego præcipio vobis, eam observantes facite: ne addito ei, neq; detrahito ex ea* Deut: 12. v. 3. & 32. *In Statutis patrum vestrorum me ambulati, & jura illorum ne observeti: In Statutis meis ambulate, & jura mea observate, ac facite ea,* Ezech. 20. v. 18. & 19. *Frustra me colunt, docentes doctrinas, quæ sunt præcepta hominum,* Matt. 15. v. 9. confer: Num. 15. v. 39: & 40. Deut: 4. v. 2. Eph: 2. v. 10.

XII. 3. *Ratione causa Formalis*, oportet opera verè bo

na ex fide profecta esse. Fides enim est forma bonorum operum, quæ facit ut placeant Deo. Nam *Deo sine fide placere impossibile est*, Hebr. 11. v. 6. & *quicquid non est ex fide peccatum est*, Rom. 14. v. 23. Hæc quoq; facit, ut promptè & cum delectatione fiant ex charitate & corde novo. Idcirco *summa mandati vocatur Charitas ex mundo cordes & conscientia bona. & fide minime simulata*, 1. Tim. 1, v. 5.

XIII. Cum enim reatorum quoq; opera sint imperfecta & immunda: Ideo ut Deo placeant, nec esse est, ac in Christum accedere, propter quem fide apprehentum non solum persona, sed etiam bona opera reatorum Deo placent, & inde est, quod fides dicatur forma bonorum operum in reatis. Est quidem forma bonorum operum absolute consideratorum, exactissima cum lege Dei conformitas, Sanctitati & Justitia divina *divinis* respondens: Sed cum illa ne quidem in reatorum operibus inveniatur, Deo placent illorum opera propter Christum per fidem. L. C. p. 680.

XIV. Hoc ergo volumus, quando *fidem bonorum operum formam esse dicimus*, quod Christus Mediator vera fide apprehensus & hominem, & opera ejus Deo accepta reddat, ut propter Christum non solum persona Deo fide reconcilietur, sed etiam opera credentis Deo placeant: Et quod fide in Christum detur remissio peccatorum non solum præcedentium, sed etiam infirmitatum adhaerentium, quæ ipsa bona opera contaminant.

XV. Nequaquam verò hoc sensu intelligendum est, fidem esse bonorum operum formam, quasi Christi justitia & satisfactio ita imputeretur operibus, ut per nostra illa opera in Dei Judicio Justificemur: *Cum enim ipsa* (et cum D. Lutero loquamur) *justitiam indigentibus, utique*
justis

*Iustificare non poterunt. Placent Deo senatorum opera;
sed non placent Deum.*

XVI. *Ratione causa finalis* fiunt bona opera, non proprii commodi aut glorioſæ cauſæ, ſed ad gloriam Dei & Eccleſiæ proximique commodum. Juxta illud: *Omnia ad gloriam Dei facite; Et nemo quod ſuum eſt querat, ſed quod alterius quicq;* 1. cor. 10. v. 24. & 31. confer Matt. 5. v. 16 phil. 1. v. 11. c. 2. v. 4. 1. pet. 2. v. 12 cap. 4. v. 11. Tit. 3. v. 14.

XVII. Unde liquet *praclaro bonorum operum nomine, non venire opera gentiliū:* Quæ licet et quoad ſubſtantiam facti bona ſint, ſuam coram mundo dignitatem & Laudem habeant; Et temporalibus quibusdam præmijs in hoc mundo ornentur: attamen cum non ex vera fide proficiſcantur, revera eorum Deo ſunt peccata, & à Deo pro peccatis & immunditia reputantur propter naturæ humanæ corruptionem, & quia perſona cum Deo non eſt reconciliata. *Mala enim arbor non poteſt fructus bonos ferre,* Matt: 7; v. 18; *Et quiſcunque non eſt ex fide peccatum eſt,* Rom. 14: Declat L. C. p. 681. Neq; enim perſona Deo placet, neq; fiunt ad normam Legis divinæ, neq; ex fide neq; ad fines Legitimos. Ad bonum autem opus non ſufficit, ut aliquid bonifiat, ſed requiritur inſuper ut bene fiat.

XVIII. Liquet etiam inde, *opera phariſaica non eſſe vere bona opera,* quales ſunt *de loz; & de iſt;* Chriſto reieciſta Matt. 15. v. 9. quarum papatus Romanus plenus eſt. Deſerunt enim ibi omnes cauſæ. Etiamſi perſona venata ſit, non tamen agit ea ex inſtinctu Spiritus Sancti; Sed proprio motu, quam intentionem bonam vocant; non agit juxta præſcriptum verbi divini. quo tamen re edere in cultu divino merito nobis religio eſſe debet. non agit ex fide; fides enim ne Latum quidem unguem

à verbo discedit: Non agit ob finem à Deo ordinatum, sed ex operibus istis facit meritum in verbo Dei damnatum.

XIX. *Sunt Ergo bona opera, ut verborum compendio utar, quæ à renatis fiunt ex fide, Spiritu Sancto movente & renovante voluntatem hominis, juxta mandatum Dei in Decalogo præscriptum, ad gloriã Dei proximiq; utilitatem.*

XX. Porro si Scripturam Sacram de vocabulo necessitatis consulamus, quantum quidem ad nostrum institutum sufficere videtur, haud inutilis est Magni Theologi D. Chemnitij part. 3 L.C. De bonis operibus quæst. 4. p. m. 20. observatio, qua monet scripturam vocabulo necessitatis quatuor potissimum modis uti.

XXI. I. pro eo quod tanquam ad justitiã & salutem necessarium exigitur. Hoc sensu Act. 15. v. 5. Illi, qui erant de secta pharisæorum, urgebant necessitatem observationis Legis. Et Gal. 2. v. 3. & 4. c. 6. v. 12. pseu- do Apoitoli urgebant necessitatem circumcisionis inter gentes.

XXII. II. Vocabulum necessitatis in quibusdam Scripturæ Locis significat vel coactionem, vel involuntarium aliquid, quando vel ab invitis, vel ab involuntarijs præter animi sententiam aliquid externi operis extorquetur. 2. cor: 9. v. 7. *Unusquisq; (benefaciat) prout destituit in corde suo, non ex tristitia, aut ex necessitate.* Ubi rectè conjunguntur tristitia & necessitas. Violentum enim necessarium dicitur, quare etiam triste. Epist. ad philem v. 14. *Sed absq; tua sententia nihil volui facere, ut ne velut ex necessitate bonum tuum esset.*

XXIII. III. pro eo utitur Sra. vocabulo necessitas

tis quod non est adiaphoron seu arbitrarium, sed debitū ratione mandati & voluntatis diuinæ, Act. 17. v. 46. *Necessarium erat iudeis primum loqui verbum Dei.* c. 15. v. 28. *visum est Spiritui Sancto & nobis, ne quid amplius imponeretur vobis oneris, quam hæc necessaria.* Rom. 13. v. 5. *necessitate subditi estote.* Sic Paulo necessitas Evangelisandi incubuit. Ad hoc enim vocatus erat, 1. cor. 9. v. 16.

XXIV. *iv.* Generaliter pro necessitate consequentiæ, quam vocant Immutabilitatis; Estq; earum rerum, quæ naturā suā quidem liberæ sunt & contingentes, sed ratione cohererentis alicujus antecedentis, uecessariò sequuntur, quemadmodum mors & morbi necessariò sequuntur peccatum. Sic hæreses ac scandala necessariò sequuntur malitiam Sathanæ & corruptionem hominum, 1. cor. 11. v. 19. Matt. 18. v. 7. Sic *translato sacerdote, necesse est, ut legis quod, translatio fiat,* Hebr. 7. v. 12. Item pro eo, quod certas & graves causas habet cur non sit ommittendum, sed faciendum, quemadmodum Paulus *necessarium putavit longiore frui villa iura, propter Ecclesiam* Phil. 1. v. 24. & c. 2. 25. ait Paulus: *necessarium existimaui mittere fratrem & collegam ad vos:* Confer Luc. 14. v. 18. Heb. 7. v. 27. Epist. Jud. v. 2.

XXV. Cum igitur Bonorum operum necessitatem defendimus, nequaquam necessitatis vocabulum primo & secundo modo intelligimus. Si enim loquamur de *necessitate consequentiæ seu coactionis*, asserimus, bona opera non esse necessaria necessitate coactionis, nec meriti, nec restitutionis ad salutem; Sed *Libera esse*, non sensu Antinomico, quasi in hominis renati arbitrio relictum sit benè aut malè agere, quando ipsi visum fuerit: Ut nihilominus tamen fidem retineat, etiamsi in peccatis

ex proposito perseveret: verum quatenus hominis spiritus liberatus bene operatur, non formidine poenæ, ut servus: Sed justitiæ amore: Qualem obedientiam filij præstare solent, Epitom. Lib. Concord. p. m. 573.

XXVI. Opponitur hæc renatorum Libertas servili necessitati & coactioni. Nam 1. talem Necessitatem Scriptura Expresse rejicit, quando de bonis operibus agit, 2. cor. 6. v. 7. *Non ex tristitia aut necessitate; hilarem enim datorem diligit Deus.* 2. Quia Deus a renatis non coactum, sed spontaneum cultum requirit. *Populi sui oblationes voluntarias,* psal. 110. v. 3. 3. Quia sunt Spiritus Sancti opera. *Ubi autem est Spiritus Domini, ibi Libertas,* 2. cor. 3. 17- Rom. 8. v. 15. *Non enim accepistis Spiritum servitutis iterum ad timorem, sed accepistis Spiritum adoptionis, in quo clamamus Abba pater.* 4. quia cum gaudio ac delectatione fiunt. *Condelector Legi Dei secundum interiorem hominem,* Rom. 7. v. 22, confer Syrac. 35. v. 9, & 10.

XXVII. Deinde si de necessitate consequentiæ ordinis, conscientia, mandati & debiti loquamur, Dicimus bonâ opera esse non libera, sed necessaria. Vult enim mandatum Dei, ut creatura suo creatori obediat. *Sumus enim debitores, non carni, ut secundum carnem vivamus, sed Spiritui.* Rom. 8. v. 12. Sequuntur bona opera ad mandatum Dei, Ezech 20. v. 19. Joh 13. v. 34. sequuntur ad Electionem, Eph. 1. v. 4. Sequuntur ad regenerationem, Eph. 4. v. 22. Sequuntur ad vocationem nostram, 1. Thess. 4. v. 7. Sunt Ergo necessaria bona opera, hoc est debita, quia divinitus mandata, electis, Justificatis, vocatis & sanctificatis digna; nec Liberum est renâ-

tis & arbitrarium, an velint Deo in bonis operibus servire nec ne? Ut mox fusius ostendemus?

XXVIII. Utitur enim Scriptura ipsa non solum æquipollentibus vocabulis, sed ipso etiam necessitatis termino in hac quaestione. *Hæc oportuit facere, & iã non omittere,* Matt. 23. v. 23. *Necessitate subditi estote,* Rom. 13. v. 5. 1. cor. 9. *Necessitas enim mihi incumbit. Væ autem mihi est, nisi Evangelizem,* Confer Act. 15. v. 28. Act. 5. v. 29. 1. Tim. 3. 2: 1. Joh. 4: v: 11.

XXIX. Porro negare quod bona opera sint necessaria, furoribus Antinomorum, Libertinorum, Eunomiatorum, adeoq; quorumcumq; *εργομισω* fomenta præbet. Necessarium enim est, quod non est arbitrarium.

XXX. Deniq; necessitas bonorum operum ideo urgenda est, ne studium eorum in renatis langvescat. Sunt enim ex parte adhuc carnales Rom. 7. v. 14. prospiciendum igitur sedulo, ne Libertatem Spiritus mutet in carnis licentiam. Pie & graviter id inculcat Liber Concordiæ his verbis: Hæ propositiones (bona opera esse necessaria; Et necesse esse bene agere) retinendæ atq; urgendæ sunt ad redarguendam atq; refutandam securitatis Epicureæ opinionem, quâ multi fidem mortuam aut perversionem quandam vanam, quæ sine pœnitentia & bonis operibus est, pro vera fide falso habent, quasi si licet in uno eodemq; corde simul stare possint vera fides & malum propositum in peccatis perseverandi & progrediendi: Quod tamen prorsus est impossibile: Aut quasi aliquis veram fidem, justitiam & salutem habere ac retinere valeat, etiam si arbor putrida sit maneatq; neq; ullos bonos fructus ferat: Imò quamvis in peccatis contra conscientiam perseveret, aut rursus de unatâ malitiâ

in scelera priora relabatur. Hæc falsa & impia sunt,
p 682-

XXXI. Quocirca Augustana confessio ejusdemq;
Apologia disertè utuntur necessitatis vocabulo, atq; ad-
dunt perspicuam declarationem, quomodo dicantur o-
pera necessaria. Sic enim loquitur confessio, Art. 6,
*Docent quod fides, illa debet bonos fructus parere,
& quod oporteat bona opera, mandata à Deo facere,
propter voluntatem Dei, non ut confidamus per ea o-
pera justificationem coram Deo mereri. Art. 20, do-
cent nostri, quod necesse sit bona opera facere, non ut
confidamus per ea gratiam mereri, sed propter vo-
luntatem Dei.* Apolog. sub titulo Respons. ad ar-
gument. adveri Facienda sunt bona opera propter man-
datum Dei, item ad exercendam fidem item propter con-
fessionem & gratiarum actionem propter has causas do-
bent bona opera necessariò fieri.

XXXII. Causas verò propter quas bona opera ne-
cessaria sunt, ut paulo latius ex pendamus & incertas
classes redigamus, operæ pretium est. Respiciunt illæ
vel Deum, vel proximum, vel nos ipsos.

XXXIII. In prima classè occurrit 1. *Seria Dei
voluntas ac mandatū, ut in bonis operibus ambule-
mus. In præceptis meis ambulate & facite ea,
Ezech. 20, v. 19. Mandatum novum do vobis, ut di-
ligatis vos invicem, Joh. 13, v. 34. Hæc est voluntas
Dei sanctificatio vestra, ut abstineatis à fornicatione
1. Thess. 4. 3. Sic est voluntas Dei, ut benefaciendo
oburetis os hominibus stultis & ignorantibus: Tan-*

quam liberi, & non velut pretextum habentes malitia, libertatem, sed tanquam servi Dei; 1. pet. 2. v. 15. & 16. confer Levit. 11. v. 44. Rom. 8. v. 12. e. 13. 8. 12. 13.

XXXIV. Requirit hoc ipsum 2. gloria Dei, quæ in omnibus nostris actionibus promovenda est, juxta exhortationem Christi Matt. 5, v. 17. *Sic luceat lux vestra coram hominibus, ut videant opera vestra bona, & glorificent patrem, qui in caelis est.* Item 1. pet. 2: v. 12. per impia verò studia blasphematur nomen Dei inter gentes, Ezech. 36, 20. Rom. 2, 24.

XXXV. Requirit deniq; omnes articuli Symboli Apostolici. Nam ipsius Dei opus sumus; conditi in Christo Iesu ad opera bona, ad Eph. 2. v. 10. Deus est creator & Dominus, imò pater noster, nos ipsius creatura; servi & filii; æquum igitur est, ut obedientiam ipsi præstemus & gratitudinem declaremus. *Filius honorat patrem suum & servus Dominum suum; quod si pater sum, ubi est honor meus? Et si Dominus sum, ubi reverentia mei?* Mal. 1. 6.

XXXVI. Opus verò Redemptionis duplici cum primis nomine ad opera bona hortatur, tum quia est insigne & stupendum testimonium dilectionis Dei & Christi, quam dilectione rependere æquissimum. Quo plura & majora beneficia accipiuntur, eò major gratitudo debetur. A Christo sumus proprio sanguine, varijs plagis & ignominiosissima morte redempti & demanibus hostiū nostrorum liberati; *Serviemus ergò illi in sanctitate & justitia coram ipso omnibus diebus vite nostræ,* Luc. 1. v. 74. Tum quia de magnitudine iræ divinæ luculentum præ-

bet testimonium. Tanta enim fuit ira divina vehementia, ut nulla re alia, quam truculentissima morte filij unigeniti dilectissimi & innocentiissimi placari potuerit. Ergo non reverebimur hanc iram? Num audebimus eam denuò peccatis voluntarijs accendere. *Si hoc factum in virente ligno, in ~~arboribus~~ quid fiet?* Luc. 23. v. 31. *Securis ira divina ad radicem arborum posita est, omnis igitur arbor non ferens fructum bonum, exciditur & in ignem abicitur,* Matt. 3. v. 10.

XXXVII. Spiritus Sancti, qui nos sanctificavit, fructus sunt bona opera, Eph. 5. v. 9. Gal. 5. 22. si Spiritu vivimus, & spiritu ambulemus v. 25. *Ne contristetis Spiritum Sanctum,* Eph. 4. 30. Ubi igitur Spiritus Sanctus, ibi flagitia locum non inveniunt. Et ubi peccatum regnat & nulla est lucta adversus pravæ cupiditates ibi certum est, non adesse Spiritum Sanctum. Gal. 5. v. 17. *An, ignoratis corpus vestrum esse templum Spiritus Sancti,* 1. cor. 6. v. 19. *Qui hoc templum Dei violat, hunc perdet Deus* 1. cor. 3. v. 17.

XXXVIII. In Secunda classe occurrit proximus quæq; commoda, quæ imprimis promovere decet, non adfectu saltem. Sed & opere, juxta illud 1. Joh. 3. v. 18. *Filioli mei, ne diligamus verbo, neq; lingua solum, sed facto & veritate.* Societas humana conservatur mutuis officijs. ad Eph. 4. 16. 2. Ut nostro exemplo alij ad pietatem invitentur, & bono exemplo ijs praluceamus Matt. 5. 16. *Et ut absq; verbo per conversationem lucrifiant,* 1. pet. 3. v. 1. 3. *ne cuiquam prabeamus offendiculum* 1. cor. 10. v. 32. 2. cor. 6. v. 3. *Va homini illi, per quem offendiculum evenit,* Matt. 18. v. 7. 4: ut benefaciendo os obtu-

remus.

remus improbis calumniatoribus 1. pet. 3, 15. C.
3, v. 16.

XXXIX. *In Tertia classe succedit propria renascentium conditio* quæ multifariam requirit ab ipsis studium bonorum operum. 1. Ut ostendant se veram fidem habere, Jac. 2, v. 18. Nam fidei indubitatus character & index est charitas sive nova obedientia. *Est enim fides per charitatem efficax, Gal, 5, v. 6. sine operibus verò mortua est, sicut corpus sine Spiritu, Jac, 2, v. 26.* Et ubi non est delectatio, sed delectatio peccati, ita ut homo cum delectatione mala opera faciat, ibi nulla est vera poenitentia. Ut igitur sol per radios semper diffundit splendorem: Ita fides viva semper excitat pietatis ardorem. Qui proinde sunt *filij lucis, debent ut filij lucis ambulare, & nullum commercium habere cum operibus in frugiferis tenebrarum, ad Eph. 5, v. 8: & 11. C. 4, 1. Satagite, inquit petrus, ut vocationem & electionem vestram firmam faciat* 2 pet. 1, v. 10. id est, ut fructibus utilitatis abundantes, & proximum beneficijs ornantes, certissimum experimentum habeatis; fidem vestram non esse fictam & simulatam; & ne vocatione excidatis, si iterum peccetis. *Ex fructibus enim arbor cognoscitur, Matt. 7, 17.*

XL. 2. Quia per mala opera fides perditur & excutitur Ne igitur fides, Spiritus Sancti gratia, justitia & salus amittatur, bonis operibus vacandum & invigilandum est. *Nam qui repellunt bonam conscientiam, naufragium fidei faciunt, 1. Tim. 1, v. 19. confer Eph. 4, v. 30. Rom. 8, v. 13*

XLI: Hinc sunt illæ tam crebrò repetitæ in Scriptura admonitiones, ad renatos, ut *digne ambulent Deo & Eo*
virgelo

vangelio Christi, omnis operis boni fructum proferentes, Coll. 1. v. 10. phil. 1. v. 27. Ut Doctrinam servatoris nostri Dei ornent in omnibus, Tit. 2. v. 10. Ut exhibeant membra sua arma Justitia, Rom. 6. v. 13. Confer. v. 1. ne defraudent fratres, 1. Thess. 4. v. 6. Ut Expurgent vetus fermentum, 1. cor. 5. v. 7. discedant ab injustitia omnes, qui nominant nomen Christi, 2. Tim. 2. v. 19. adde Luc. 21. 34.

XLII. 3. Facienda illis sunt bona opera, ut Angelos bonos semper comites habeant, qui gaudent pietate & probitate ac repelluntur iniquitate. Psal. 34. v. 8. Luc. 15. v. 10. Hebr. 1. v. 14. Ne igitur offendamus & propellamus Sanctos hos vigiles, pie & sanctè vivendum est. imò ne in ipsius Diaboli calles & retia incidamus, 1. pet. 5. v. 8. 2. Tim. 2. v. 26. & ne impurus Spiritus semel expulsus, assumptis alijs septem improbiorebus Spiritibus revertatur, commodam habitationem inveniens; *scilicet ultima Conditio illius hominis deterior priore;* Luc. 11. v. 26.

XLII. 4. Studendum bonis operibus, ut vitemus poenas temporales & aeternas malis operibus constitutas. *Si secundum Carnem vixerite, moriemini,* Rom. 8. v. 13. *Nolite errare, nec fornicari, nec idololatra, nec adulteri &c regnam Dei possidebunt,* 1. cor. 6. v. 9. & 10. *propter haec* (fornicationem, immunditiam, libidinem, pravam cupiditatem & avaritiam) *venit ira Dei super consumaces,* col. 3. 6.

XLIV. 5. Deniq; ut corporalia & spiritualia praemia à Deo reportemus & consequamur. *Dicite Iusto benè*

benè esse, nam fructu actionum suarum fruiturus est.
Esa. 3. v. 11. *pietas ad omnia utilis est, habens promissiones presentis & futurae vitae, 1. Tim. 4. v. 8.*
Ex hisce promissionibus, quarum plena est Scriptura, intelligitur, quam grata Deo sint renatorum qualiacunq; bona opera. confer. Gal. 6. 9. Matt. 5. 12. 2. Tim. 4. 8. Sap. 5. v. 16, 17.

XLV. Ex his facile apparet, bona opera non uno modo esse necessaria. Siquidem occurrit hic 1. *Necessitas mandati*, quia in Decalogo exigit Deus bonorum operum studium. 2. *Necessitas debiti* ex priori orta, quia Deo creatori, redemptori & Sanctificatori nostro debemus hoc filiale obsequium: proximo etiam debemus omnia humanitatis studia & dilectionis officia. 3. *Necessitas ordinis*, quia perpetuus nãnet Justitiæ ordo, ut creatura rationalis creatori obediat. 4. *Necessitas consequentia & hypatheseos*, quia fidem bona opera perpetuo sequuntur & comitantur: & nisi velimus fidem exequere, gratiam Dei & æternam vitam amittere, poenas omnis generis accersere, vacandum est bonorum operum studijs, ut jam satis copiose ostendimus.

XLVI. Patet igitur immeritò nos traduci à Pontificijs, quando non dubitan: pro sua impudentiã veterum hæreticorum blasphemias de *adriã Popia*, quin & de prohibitione bonorum operum nostris ecclesijs imputare. Nam docemus, *bona opera esse summè necessaria*, nec renatis indifferens esse ac liberum agere quicquid velint; Sed ad præstanda bona opera multis nominibus obligatos esse: *Posse tamen dici Libera*, quia ex libertate Spiritus, non coactè, sed promptè & voluntarie

ric, quin & magna cum voluptate & gaudio à renatis
sunt.

XLVII. Transitum jam facimus ad *tertium sive ultimum membrum* disputationis nostræ, ubi primo quæritur: *An phrasæ illæ: Bona opera sunt necessaria ad salutem: impossibile est salvari sine bonis operibus: Et neminem unquam sine bonis operibus salvatum esse; sint in Ecclesia toleranda?*

XLVIII. Phrasæ & propositiones has ex una parte pontificij, propter merita operum urgent: Ex altera parte fuerunt tum nonnulli ex Augustanæ confessionis Theologis; tum quidam ex Calvinianis, qui phrasæ istas in Ecclesia retinendas esse statuerunt, non quidem quasi bona opera sint merita & causa efficiens salutis, sed quod ad salutem propter fidem retinendam & conservandam, sint necessaria. Beza docet, bona opera ad salutem necessaria esse, ut quiddam cum fide necessario conjunctum. Zanchius, l. 5. de Nat. Dei c. 2. Statuit ea esse necessaria ad salutem, ut causam salutis sine qua non, vel instrumentalem. Praxis & Medulla catechet. Marpurg. edita Anno Christi 1606. Quæst. 67. asserit, fidem sufficere ad apprehendendam salutem, non autem ad eam conservandam, sed amplius requiri vitæ emendationem. Et Quæst. 70. ait: Vitæ emendatione perficitur conversio, ac fides & salus in nobis conservatur. Docet quoq; concil. Trident. Sess. 6. can. 24. acceptam Justitiam sive salutem per bona opera conservari.

XLIX. Nos verò cum Libro Concordiæ dicimus, has propositiones esse reiiciendas nec in Ecclesia Dei tolerandas. Et quidem 1. abstinendum est ab istis phrasibus, quia in pseudo. apostolis sunt damnata. Docuerunt

illi ut videre est, Act. 15, v. 1. & 5. *Nisi circumcidamini ritus
Mojs & legem seruetis, non potestis saluari.* Quæ verba pla-
ne æquipollent illi propositioni, impossibile est quæ-
quam sine legis observatione, seu quod idem est, sine bo-
nis operibus saluari. At hæc sententia pleno concilio
Apostolorum repudiata fuit, Act. 15, v. 10, & 11. Et
postea ab Apostolo Paulo seorsum damnata: *Si circumcidamini
Christus vobis nihil proderit.* Ad Gal. 5, v. 2.

L. Deinde D. Paulus rejecit hanc phrasin; nemo unquam sine bonis operibus salvatus est, quoties docuit,
*hominem justificari & salvari gratis, fide, sine ope-
ribus, sine Lege; Beatitudinem sive salutem esse illius
hominis, cui Deus imputat Justitiã absq; operibus; gra-
ti nos salvari per fidem, non ex operibus, ne quis glo-
rietur,* Rom. 3, v. 24, 28. c. 4, v. 6. Gal. 2, v. 16.
Eph. 2, v. 8. & 9. sed tunc pronuntiatis opposita est
hæc propositio: Bona opera sunt necessaria ad salutem,
adeo ut impossibile sit beatitudinem esse alicujus homi-
nis sine operibus. Unde sic concludimus: *Sine quo
effectus produci potest, id ad producendum effectum nõ
est necessarium. At sine operibus Justitiã & salu-
tem consequimur. Ergo opera non sunt vel ad Justitiã
vel ad salutem necessaria.*

LI. Præterea pugnat hæc phrasin cum præcipuo discrimi-
mine Legis & Evangelij, & Legem cum Evangelio confun-
dit. Justificamur & salvamur non ex Lege, sed ex Evā-
gelio. Gal. 3, v. 11, 21, 22. c. 2, v. 21. c. 5, v. 4. At Evangelij
offert credentibus in Christum Justitiã & salutem gra-
tis sine conditione bonorum operum; Rom. 4, v. 5. & 6
quod

Quod si verò bona opera sunt ad salutem necessaria, promissiones Evangelij non amplius erunt gratuita, sed conditionales, qua ratione lex & Evangelium confunduntur.

LII. Porro pugnat hæc phrasis *Cum promissione aeterna hereditatis*: Ea enim merè est gratuita, ita ut D. Paulus affirmare non dubitet, promissionem hanc incertam fieri, si quomodo penderet salus & iustitia nostra ab operibus. *Propterea, scribit, ex fide est hereditas ut sit per gratiam; sine lege, ut firma sit promissio*, Rom 4; v. 14. & 16. Unde infero: *Quod promissionem salutis incertam facit, id ad salutem non est necessarium. Bona opera incertam faciunt promissionem salutis, & non sunt necessaria ad salutem.*

LIII. Si quis petat probationem Minoris, sufficeret quidem dictam Apostolicum, sed accedit insuper ratio evidens, quod conscientia pavidæ ac tenuis iræ divinæ perterrefactæ perpetuò dubitare coguntur, si bona opera ad salutem necessaria dicantur, cum nemo hominum certus esse possit, quando tantum bonorum operum fecerit, quantum ad salutem vel consequendam, vel promerendam opus sit: Totam enim legem perfectè implere non est nostrarum virium; hinc est querela Davidis: *Errores qui intelligat, 1 sal, 19, 13.*

LIV. Pugnat quoq; illa phrasis *cum perfectissimo merito Christi*, à quo solo & unico salutem nostram dependere testatur Petrus, Act, 4, v. 12. *Non est in alio quoquam salus. Nullam enim est nomen aliud sub caelo datum in hominibus, in quo oporteat nos salvos fieri.* Hinc blasphemia non caret, si perfectissima obedientia Chri-

Si affumentum operum nostrorum addatur. Undè tale
exurgit argumentum; Si meritum Christi suffi-
cientissimum est ad nostram Justitiam & salutem,
non erunt opera bona necessaria ad salutem. Sed pri-
us est verum. E. & posterius.

LV. Nec juvat eos distinctio inter Justificationem
& salutem. Nam Christus suo merito non solum acqui-
sit nobis Justitiam, verum etiam salutem; Nec tantum
promissio de gratuita justificatione per & propter Chri-
stum fide apprehensum nobis obtingit sine operibus, sed
& promissio salutis & vitæ æternæ sine operibus nobis
confertur: Nam eadem sunt causæ Justificationis & sa-
lutis, quod patet ex seqq; S:ra Testimonijs, Act. 15. v. 11,
Eph. 2. s. 2. Tim. 1. v. 5 Tit. 3. v. 5.

LVI. Concludimus proinde cum Augustana con-
fessione art. 6. nos salvos fieri, sine opere, sola fide. Et cum
libro concordie dicimus, ratum certum & fixum esse de-
bere, quod phrasæ seu propositiones illæ, de bonis ope-
ribus ad salutem necessarijs, non sint docendæ, defen-
dendæ, pingendæ, sed potius ex ecclesijs nostris ut falsa &
nō sinceræ explodendæ atq; rejiciendæ Decl. L. C p. m. 685.

LVII. Deinde & illud accuratè norandum, neq; il-
lam phrasin: *per bona opera fidem & salutem retine-
ri & conservari*, fidei analogam esse. Exercetur
quidem fides per bona opera, sed non per ea retinetur &
conservatur. Non enim est sentiendum, quod fides
initio tantum Justitiam & salutem apprehendat, postea
verò officium suum operibus resignet, ut ea deinceps fi-
dem apprehensam Justitiam & salutem conservare
debeat. Ut enim nobis promissio de Justitia & salute no-

stra non modo consequenda, verum etiam retinenda, certa & firma esse possit: Paulus non tantum aditum ad gratiam, verum etiam quod in gratia perseveramus, & de futura gloria gloriamur (hoc est initium, medium & finem) Soli Fidei adscribit. Et alibi ait: *propter incredulitatem suam defracli sunt; tu autem fide stas*, Rom. 11. v. 20. & ad Collos. 1, 22, 23. *Exhibebit vos Sanctos & immaculatos & irreprehensibiles coram seipso si tamen permanetis in fide fundati & stabiles &c.* Et Petrus 1. pet. 1. 5. ait: *In virtute Dei custodimini per fidem in salutem.* Et, v. 9. *Reportantes finem fidei vestra salutem animarum.* Declar. Lib. Concord. p. 686.

LVII. Prætersa quod ad propositionem illam attinet: *Bona opera ad salutem esse pernitiosa*, hæc nostra cum Libro concordia mens est. Si quis bona opera articulo Justificationis immiscere, Justitiam suam, aut fiduciam salutis suæ in ea reponere, gratiam Dei ijs promereri, & per ea salutem consequi velit: Respondemus non quidem nos, sed D. paulus ipse Phil 3. idq; tertio repetit quod tali homini opera sua non tantum sint inutilia atq; ad salutem impedimento: verum etiam pernitiosa sint. Culpa tamen non est bonorum operum per se, Sed vanæ fiducia, quæ contra expressum Dei verbum in opera collocatur.

LIX. Inde tamen haudquaquam consequitur, quod simpliciter & nudè asserere liceat: *Bona opera credentibus ad salutem esse pernitiosa.* Bona enim opera in credentibus indicia sunt æternæ salutis, siquidem hæc est voluntas, & hoc expressum Dei mandatum, ut credentes bona

opera

opera faciant: quæ Spiritus Sanctus in credentibus operatur: Eaq; Deus pater propter Christum accepta & grata habet, & præclara illis præmia, hujus & futuræ vitæ promittit: *Infirma & inutilis est collectio: Bonæ opera ex accidente & secundum quid sunt pernitiōsa. E. per se naturæ suæ & absolute sunt ad salutē pernitiōsa.*

LX. Reijcienda itaq; est hæc propositio: quia ita nudè usurpata & falsa est, & offendiculi plena, quâ disciplina & morum honestas labefactantur, imò Epicureismo & dissolutæ vitæ via sternitur & Janua aperitur patentissima. Ab ea enim re, quæ alicui ad animæ suæ salutem pernitiōsa creditur, abstinendū & cavendū esse omnes Judicant.

Faxit Irminus Deus, ut abnegata impietate & mundanis cupiditatibus, temperantèr, justè & piè vivamus in presenti seculo, ut decursu hoc vitæ hujus spatii tandem immarcessibilem gloria Coronam in cælo reportemus.

LILLI ritè facis quando conamine magno,
Excolis ingenio dogmata Sacra DEI,
Hocce premas studio docti vestigia Patræ,

Atq; tuæ proxis percelebris cætria

Oratissimo On, Respondenti amico ac discipulo suo dilecto, L. m. q; 21. ponebat.

NICOLAUS L. NTCOPENSIS
Log. & Poet. Prof.

CURRIS ritè, sapiens, Musis gratissime JANNES,
Curras: currentem dirigit ipse Deus,

In constantis amicitia signum hoc apposuit
ANDREAS. TH. kyroënsis
Finno,